

היום נלמד בעזרת ה':

קידושין דף לג

אמר מר יכול יהדרנו בממון: הגמרא חוזרת לדברי הברייתא בעמוד הקודם.

קושיא: וקימה לית בה חסרון כס וכו': והכי האם קימה היא בהכרח בלי חסרון כס? והרי אם הוא יהלומן המנקב מרגליות וחורז אותם לשרשראות, הקימה היא זמן יקר שהוא חסרון כס בשבילו.

תירוץ: אלא אקיש קימה להידור: דבר ראשון מקישים 'קימה' ל'הידור'. כמו שהידור אין בו ביטול מלאכה כי המושג 'הידור' הוא 'נשיאת פנים' או בכבוד או בממון - כך גם קימה שאין בה ביטול מלאכה (ובאמת בעל מלאכה אינו צריך לקום כדלהלן).

ואחר כך עושים היקש לצד השני: 'הידור' ל'קימה'. כמו שקימה אין בה חסרון כס שהרי אין בה ביטול מלאכה (כי היקשנו אותה להידור), וקימה בלי ביטול מלאכה היא בהכרח בלי חסרון כס - כך גם הידור שאין בו חסרון כס, כלומר לא הידור בממון אלא בהכרח הידור בכבוד של קימה. (והסיבה שנכתב 'הידור' בנוסף ל'קימה', כדי ללמד שאין קימה אלא במקום שיש הידור. דהיינו לא בבית המרחץ, וכן לא בריחוק ד' אמות).

אין בעל אמניות רשאים לעמוד: מדובר שהם שכירים אצל בעל הבית ולכן יש להם איסור לעמוד. אבל עצמאיים אין להם חובה לעמוד אך כמובן שמותר להם (תוס').

קושיא: ולא? והתנן כל בעלי אומניות: כאשר היו מגיעים מביאי הביכורים לירושלים היו כל בעלי האומניות עומדים מפניהם. מוכח שבעלי אומניות מבטלים מלאכתם לצורך מצוה אפילו שיש להם ביטול מלאכה!

תירוץ: א"ר יוחנן: אכן מפני מביאי הביכורים בעלי האומניות עומדים, ולא מפני תלמידי חכמים. ורבי יוסי בר אבין מסביר שהביכורים היא מצוה בשעתה והיא חביבה ולכן עומדים לכבודה יותר מאשר לכבוד התורה.

דחייה: ודלמא שאני התם: יתכן שאין צורך לעמוד בפני מצוה בשעתה (כגון אם עוברים אנשים חשובים בעיר העסוקים במצוות - אין צורך לעמוד בפניהם), וכאן יש ענין מיוחד לכבד את מביאי הביכורים, כדי שהם לא יחשבו לעצמם אנו מבוזים בעיני אנשי ירושלים, וכתוצאה מכך לא יבואו בפעם הבאה להביא את הביכורים.

אמר מר יכול יעמוד מפניו מבית הכסא וכו'.

קושיא: ולא, והא רבי חייא וכו': רבי חייא ישב בבית המרחץ, ועבר לפניו רבי שמעון בר רבי. הרבי חייא לא קם מלפניו, והקפיד על כך רבי שמעון, ובא וסיפר לאביו: שתי חמישיות של מדרש ספר תהילים (ספר תהילים מחולק לחמש ספרים. תוס') שנית לרבי חייא, והוא לא עומד מפני!

שני שלישי שלישי: שני שלישי של ברייתא תורת כהנים (= מדרש של ספר ויקרא).

ואמר לו: אביו: שמא במדרשים עצמם שלימדת אותו הוא ישב וחשב, ולכן הוא לא שם לב שעברת שם.

טעמא דבהן יושב ומהרהר: מדבריו של רבי שלימד זכות על בר קפרא שהוא לא קם כי הוא חשב בלימוד ולא שם לב - משמע שצריך לקום בפני הרב בבית המרחץ!

תירוץ: לא קשיא: בבית המרחץ יש שלושה חדרים. החדר החיצוני שבו כולם לבושים, החדר האמצעי חלקם לבושים וחלקם ערומים, והחדר הפנימי שבו כולם ערומים. מה שנאמר שאין קימה בבית המרחץ - מדובר על החדר הפנימי ששם לא שייך לכבד את הרב. אבל הסיפור עם רבי שמעון בר רבי היה בחדר החיצוני ששם יש מצוה לקום בפני הרב. [ולגבי החדר האמצעי נחלקו הפוסקים האם יש בו מצות הידור].

הכי נמי מסתברא: שבסיפור עם רבי שמעון בר רבי, מדובר היה בחדר החיצוני. שהרי רבי אמר לו שבר קפרא חשב שם בלימוד.

דחייה: דלמא לאונסיה שאני: יתכן שמדובר בחדר הפנימי, אבל בר קפרא חשב בלימוד באונס, בגלל שהוא היה עסוק בלימוד לפני כניסתו למרחץ והוא לא יכל לשלוט על מחשבותיו.

למדנו בברייתא יכול יעצים עיניו.

הגמרא מקשה האם אנו עוסקים באנשים רשעים שמתעלמים מהציווי של התורה?

תירוץ: אלא יכול וכו': הוא יעצום עיניו כשהוא יראה את הזקן מרחוק, קודם שהוא יגיע לד' אמותיו שאז הוא יתחייב בקימה. ואז כשהזקן יגיע לד' אמותיו, הוא כבר לא יראה אותו ויהיה פטור מלקום. על כך נאמר 'ויראת' - תפחד מהקב"ה שיודע שאתה עושה תחבולות בשביל להיפטר מהמצוה שהוא ציוה אותך.

תנא איזוהי קימה שיש בה הידור: שניכר שהיא לכבוד הרב? והתשובה: בתוך ד' אמות.

אביי מביי הוי חזי: כאשר הוא היה רואה את האוזן של החמור שהיה רוכב עליו רבו רב יוסף - הוא היה קם.

אביי הוי רכיב חמרא: אביי היה רוכב על החמור על שפת נהר 'סגיא'. ישבו רב משרשיא והחכמים על שפת הנהר מהצד השני והם לא קמו מלפניו. אמר להם אביי: האם אני לא רב מובהק שלכם שאתם צריכים לקום מלפני גם בריחוק ד' אמות? אמרו לו: לא שמנו לב.

אמר אביי נקטינ דאי מקיף חיי: מקובל בידנו שאם הזקן מקיף את דרכו בשביל לא להטריח את הציבור לעמוד מפניו - הוא זוכה לאריכות ימים.

רבינא הוה יתיב קמיה וכו': עבר לפניו אדם שלא כיסה את ראשו. אמר רבינא: כמה חצוף האיש הזה, שהוא לא מכבד את החכמים ללכת לידם בכיסוי ראש. אמר לו רבי ירמיה: אולי הוא מהעיר 'מתא מחסיא' שיש בה הרבה חכמים ואנשי המקום רגילים בהם ומתתייחסים אליהם כאילו הם חלק מהם, וגם החכמים שם לא מקפידים עליהם שילכו בכיסוי הראש לידם. (תור"י הזקן).

רבי יוחנן הוה קאי: רבי יוחנן היה עומד לפני זקנים גויים. והוא הסביר: כמה וכמה הרפתקאות וצרות עברו עליהם, והם ראו הרבה ניסים בחיים שלהם.

אבל רבא לא היה עומד לפניו, רק היה עושה להם 'הידור' (זז על מקומו מעט לכבודם).

אביי היה נותן ידו לזקנים שישענו עליו.

רבא לא היה נותן להם יד, אלא היה שולח את שלוחו שיתן להם יד.

רב נחמן היה שולח את השוטרים שלו שיחזיקו בידם (רב נחמן היה חתנו של הנשיא ואב בית דין, והיו לו שוטרים שהיו אוכפים את מי שלא ציית לפסק הדין). אבל הוא עצמו לא נתן להם יד, כי הוא אמר: אם לא התורה כמה נחמן בר אבא יש בשוק... ולכן אני לא יכול לזלזל בעצמי, כי זה לא הכבוד שלי אלא הכבוד של התורה שלמדת!

כדי שלא יהא כבודו מרובה מכבוד שמים: שהוא מקבל עליו עול מלכות שמים בקריאת שמע בוקר וערב ולא יותר (ט"ז).

ואי אמרת שחרית וערבית בלבד אמאי לא נטרית חינוך הוא (מהרש"ל): אם החיוב לקום הוא רק שחרית וערבית מדוע על הזקן לא להטריח את הציבור שיקומו מלפניו? אלא מוכח שהחיוב הוא כל היום, ולכן שלא יטריח את כולם לקום מלפניו בכל פעם שהוא יכנס.

תירוץ: לא, לעולם וכו'.

וטוב לא יהיה לרשע: נאמר "וטוב לא יהיה לרשע ולא יאריך ימים כצל אֲשֶׁר אֵינּוּ יֵרָא מִלִּפְנֵי אֱלֹהִים". התורה נקראה 'טוב'. לא יהיה לרשע תורה והוא לא יאריך ימים, בגלל שהוא 'אֵינּוּ יֵרָא מִלִּפְנֵי אֱלֹהִים'. אך ה'מורא' שנאמר בפסוק לא ידוע מהו? ולומדים זאת מ"וִירַאת מַאֲלֵהֶיךָ" שנאמר בקימה מלפני רבו ("מִפְּנֵי שִׁכְחָה תָקוּם וְהִדְרֶת פָּנֶיךָ וִירַאת מַאֲלֵהֶיךָ").

קושיא: ואימא מוראת ריבית ומוראת משקלות: גם באיסור ריבית ובאיסור רמייה במשקולות נאמרה לשון של 'יראה מהשם'. ואם כן אולי היראה שעליה מדבר הפסוק הוא על רשע שלא ירא משמירת הלכות ריבית או הלכות משקולות?

תירוץ: רבי אלעזר 'פני פני' גמר: נאמר בפסוק כאן שהרשע 'אֵינּוּ יֵרָא מִלִּפְנֵי אֱלֹהִים', ונאמר בקימה 'מִפְּנֵי שִׁכְחָה תָקוּם'.

איבעיא להו בנו והוא רבו: מה הדין במקרה שהבן הוא הרב של אביו. האם הבן צריך לעמוד מלפני אביו?

ת"ש דאמר ליה שמואל לרב יהודה: רב יהודה היה רבו של אביו רב יחזקאל (כפי שלמדנו בדף הקודם לגבי הנשרפים והנסקלים, שרב יהודה לימד את אביו רב יחזקאל את המשנה).

דחייה: שאני רב יחזקאל זבעל מעשים הוה: הוא היה מוחזק כ'בעל מעשים' וחובה לקום בפניו. כי הסיבה שהתורה ציותה לקום בפני תלמיד חכם היא בגלל שתורתו מביאה אותו לידי מעשים טובים (אלא שהיא לא ציותה לקום בפני בעל מעשים, כי הדבר אינו גלוי לבני אדם כמו חכמת התורה שגלויה לכל מיהו תלמיד חכם). (ר"ן).

אלא מאי קאמר ליה: אם כך מה חידש שמואל לרב יהודה שיקום מלפני אביו? תירוץ: **זימנין וכו':** לפעמים הוא בא מאחורי ואני לא רואה אותו אבל אתה שיושב לפני כן רואה אותו, ואז תקום מלפניו ואל תחשוש לכבודי.

איבעיא להו בנו והוא רבו מהו שיעמוד אביו מפניו: האם מותר לאבא לקום מלפני בנו שהוא רבו?

דאמר ריב"ל אני איני כדאי וכו': כלומר אני שאני רבו של בני, לא היתי צריך לעמוד מפניו, אלא רק בגלל שהוא התחתן עם בית הנשיא אני עומד מפניו. משמע שאם הוא לא היה רבו של בנו, אלא בנו היה רבו שלו, הוא כן היה צריך לקום מלפניו (כי לכן הוא הדגיש שדוקא 'אני' אינני צריך לעמוד).

דחייה: הכי קאמר: אני אינני צריך לקום מפני בני אפילו אם הוא היה הרב שלי, כי אני אבא שלו, אבל בגלל כבוד בית הנשיא אני עומד מפניו.

איבעיא להו רכוב כמהלך דמי: רב הרוכב על חמור, האם נחשב הרב כ'יושב' משום שהוא עצמו יושב על החמור, או כ'מהלך' משום שהחמור הולך?

טמא יושב תחת האילן: מצורע הוא 'אב הטומאה', ונאמר בפסוק "בְּדֶד יֵשֵׁב מִחוּץ לַמִּחֲנֶה מוֹשְׁבוֹ", מכאן אנו למדים שאף מושבו (= מקומו) של המצורע טמא. ולכן נוספה בו חומרה יותר משאר טמאים, שהוא 'מטמא בביאה' - שאם נכנס לבית הוא מטמא אדם וכלים שנמצאים שם מדין 'טומאת אהל'. וכל זה כאשר המצורע יושב בבית אבל אם הוא עומד אינו מטמא.

הנידון כאן במצורע שיושב תחת האילן ואדם טהור עומד שם, כיון שהמצורע יושב שם הרי זה נחשב כ'מושבו' והטהור נטמא. לעומת זאת אם הטהור יושב תחת האילן והמצורע עומד שם, האדם הטהור לא נטמא, שכיון שהמצורע לא יושב שם אין זה נחשב "מושבו". הברייתא מוסיפה ואומרת שאותו דין יש לאדם שסוּחב 'אבן

המנוגעת' (אבן של בית שנטמא בצרעת שגם היא מטמאה כמצורע). אם האדם יושב תחת האילן הוא מטמא את מי שנמצא שם ואם הוא עומד לא, כנ"ל.

ההוכחה: הרי האבן עצמה כל הזמן יושבת בחיקו של האיש הסוחב אותה, ובכל אופן הדין שלה נקבע לפי האיש שהיא 'רוכבת' עליו, שאם הוא עומד היא נחשבת כעומדת ואם הוא יושב היא נחשבת כיושבת. מכאן ש'רכוב כמהלך דמי'.

רבי אלעי ורבי יעקב בר זבדי: ישבו, ועבר לפניהם רבי שמעון בר אבא והם עמדו מלפניו. אמר להם רבי שמעון בר אבא: לא הייתם צריכים לעמוד מפני משתי סיבות. האחת, כי אתם חכמים ואני 'חבר' ולא הרב שלכם. ועוד, הרי אתם עוסקים בתורה עכשיו, ואם כן האם התורה צריכה לעמוד מפני לומדיה?

הדברים האחרונים שאמר הם אליבא דרבי אלעזר. אך אביי קילל את מי שמציית לדברים הללו של רבי אלעזר, כי צריך לעמוד לפני הרב גם בשעה שהתלמיד עוסק בתורה.

'והביטו אחרי משה עד בואו האהלה': נחלקו רבי אמי ורבי יצחק נפחא האם עם ישראל הביט אחרי משה בהבטה של גנאי, או בהבטה של שבח.

מאן דאמר לגנאי כדאיתא: כמו שמוכא במדרש. הגמרא לא רוצה לפרסם את דברי הגנאי לכן היא לא מציינת אותם. הגנאי היה שהם אמרו 'ראו כמה עבים שוקיו כמה צוארו שמן, והכל מהממון שלנו'...

מאן דאמר לשבח אמר חזקיה וכו': מכיון שמשה היה נשיא, הם עמדו והביטו אחריו עד שהוא יכנס לאוהל ואז הם התיישבו בחזרה במקומם.